

VALTUUSTOALOITE 30.9.2019

OSALLISTUVAN BUDJETOINNIN ALOITTAMISESTA JA KEHITTÄMISESTÄ

Evijärvellä on tehty viime vuosien aikana hyvää työtä kuntalaisten aktivoinnin ja yhteisöllisyyden lisäämisen osalta. Kehittämisessä kunta on toiminut erityisesti mahdollistajana resurssien osalta ja kolmannen sektorin rooli, sekä kuntalaisten työ on ollut ratkaisevaa. Nyt kun yhteisöllisyys on saatu luotua uudelleen ja vietyä käytännön toimiin ja arkeen, kunnan on syytä kehittää omassa toiminnassaan kuntalaisten ja kolmannen sektorin aktivoimista. Tämän aloitteen tarkoitus on, että Evijärven kunta ryhtyy kehittämään jo valmistelussa olevan talousarvion osalta osallistuvaa budjetointia. Uuden toimintamallin ja uuden demokratiaulottuvuuden rakentaminen täytyy aloittaa kompaktista ja hallittavissa olevasta osasta.

Yleisessä yhteiskunnallisessa keskustelussa on oltu huolissaan siitä, että nuoret ovat passiivisia osallistumaan yhteisten asioiden hoitamiseen ja se heijastuu esimerkiksi vaaleissa nuorten alhaisena äänestysprosenttina. Syynä tähän on esitetty, että ympäröivä maailma ja yhteiskunta ovat niin suuren murroksen keskellä mm. digitalisaation vaikutuksesta, että perinteiset edustuksellisen demokratian keinot eivät enää toimi nuorten keskuudessa. Esimerkiksi Opetus- ja kulttuuriministeriön tutkimuksen mukaan, jossa tutkittiin Lasten ja nuorten osallistumista päätöksentekoon Suomessa, nuoret kokivat yhä yleisemmin, että omiin asioihin on hankala vaikuttaa. Seurauksena myös täällä meillä, käytännöntasolla, on havaittavissa tämä ilmiö ja sitä, että nyt käytössä olevat keinot ovat usein ristiriidassa sen kanssa mitä nuoret haluavat ja mihin he haluavat osallistua.

Evijärvellä on panostettu kunnan kokoon nähden paljon viime vuosina vapaa-ajan ja nuorten palveluihin mm. kunnan työntekijöiden aikaresurssia lisäämällä. Tämä on tuonut uudenlaisia toimintatapoja ja mahdollisuuksia toiminnan järjestämiseen. Esimerkiksi reilu viikko sitten avattiin uudet, hienot nuorisotilat kylän keskustassa. On kuitenkin havaittavissa, että kunnan tarjoamat ja järjestämät toimintamallit eivät ole saaneet nuoria ikäluokkia liikkeelle. Joskus kyseessä on ollut ehkä väärä ajankohta tai toiminto on ollut paikassa, joka ei ole nuorten saavutettavissa. Syy voi olla sellainen, joka meille nuorisoiän ohittaneille ei aukea. Nuoret ovat Evijärvellä aktivoituneet viime aikoina ja tuoneet myös päättäjien tietoisuuteen näkemyskiän siitä, mikä heitä kiinnostaa, mitä he arvostavat ja mitä haluavat vapaa-ajallaan tehdä. Yhteinen nimittäjä kaikelle palautteelle ja keskusteluille on ollut se, että järjestettyä toimintaa halutaan ja sitä arvostetaan. Tästä lähti ajatus, että nuorille järjestetyt palvelut sopivat uuden toimintamallin alustaksi ja kehityskohteeksi.

THL on tutkimustensa kautta todennut, että lapsen ja nuoren osallisuuden vahvistaminen palvelujen suunnittelussa, toteuttamisessa ja kehittämisessä **vaatii toimintakäytäntöjen muuttamista**. Oleellista on, että aikuiset osaavat tunnistaa sekä omassa toiminnassaan että toimintaa ohjaavissa rakenteissa lasten ja nuorten osallisuuden esteet. Osallisuuden toimintatapoja kehitettäessä on huomioitava lapsen ja nuoren näkökulma sekä heille luontaiset tavat toimia. Käytössä on oltava erilaisia lapsi- ja nuorisolähtöisiä menetelmiä, joilla tarjotaan osallisuuden mahdollisuuksia. Aidosti osallinen tilanne mahdollistaa lapselle ja nuorelle tilan, jossa hänen on mahdollista tulla tunnustetuksi omana itsenään ja arvokkaana osana ympärillä olevaa yhteisöä. (THL)

Helsinki on ollut kärkipäässä, jo vuosien ajan, kehittämässä nuorten osallistuvaa budjetointia ja sillä on ollut hyvät toimintatulokset, ja kaupunki onkin vakinaistanut osallistuvan budjetoinnin koko nuorisotoimen ja opetustoimen kattavaksi toiminnaksi. Myös muita kuntia, kuten esimerkiksi Varkaus, on lähtenyt nuorisopalvelujen osalta osallistuvaan budjetointiin mukaan, koska tulokset ja määrärahojen vaikuttavuus ovat olleet poikkeuksellisen tehokkaita. Suurissa kunnissa osallistuva budjetointi on jo melko tavallinen toimintatapa ja erilaisia toimintamalleja, erikokoisille kunnille on jo kehitetty. Osallistuvaa budjetointia on tehty myös suurten kaupunkien kaupunginosissa, hyvä esimerkki tästä on Tampereen Tesoman- kaupunginosan pilottiprojekti osallistuvan budjetoinnin osalta. Myös pienten kuntien on aika astua eteenpäin budjetoinnin osalta, ja Evijärvi on viime vuosien kehitykseen verrattuna erinomainen alusta tällaisen toiminnan rakentamiselle.

Osallistuva budjetointi tukee myös kuntastrategiaa, jonka missiossa meillä määritellään, että meillä edistetään kunnan elinvoimaa, terveyttä ja hyvinvointia, ja kunnan toimintoja ja palvelurakenteita uudistetaan nykyisillä ja uusilla toimintatavoilla. Näitä toteutetaan joustavasti hallitun uusiutumisen tukemana. Lisäksi palveluiden strategisena tavoitteena on ennakoivat, uudistuvat ja laadukkaat palvelut kustannustehokkaasti.

Osallistuva budjetointi on yksi tärkeä suoran demokratian toimintamalli. Sitä voidaan kutsua prosessiksi jossa keskustellaan rajallisten taloudellisten resurssien jakamisesta. Kuvaavaa sille on, että koko kuntaorganisaatio on kattavasti mukana ja se on toistuva prosessi eikä vain kertaluonteinen erä. Deliberaatio on sille ominaista eli perustana on neuvotteleva ja puntaroitfa, siis keskusteleleva päätöksenteko. Lisäksi osallistuvalla budjetoinnilla on tärkeää, että sen vaikuttavuutta seurataan. Toteutustapoja osallistuvalla budjetoinnilla on monia ja onkin tärkeää, että sivistystoimi yhteistyössä kunnan muun hallinto-organisaation kanssa luo Evijärvellä toimivan osallistuvan budjetoinnin mallin osan nuorisotyön määrärahojen osalta ja toiminta viedään käytäntöön vuoden 2020 aikana.

Tämä valtuustoaloitteella on tarkoitus eriyttää osa kunnan nuorisotoimen budjetista vuodesta 2020 lähtien osallistuvaan budjetointiin ja rakenteen kehittämiseen. On tärkeää, että alku on sopivan kokoinen, ei liian suuri eikä liian pieni. Jos ja kun rakennetaan toimiva osallistuvan budjetoinnin malli meidän kuntaan, sitä voidaan soveltaa myös muihin kunnan määrärahoihin.

Evijärvellä 30.9.2019

Terhi Kultalahti, valtuutettu

Jorma Tolonen

Rita Kaapasaari

Ulla Toonila

LÄHTEET:

Pihjala Ritva, Osallistuva budjentointi kunnissa ja maakunnissa. Suomen Kuntaliitto. Saatavilla: http://shop.kuntaliitto.fi/product_details.php?p=3356

af Ursin Piia, Haapää Leena; Nuorten osallistuminen luopin alla – Kyselytutkimus lounaissuomalaisten nuorten yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta. Saatavilla: <http://elektra.helsinki.fi/oa/0780-0886/2012/1/nuorursi.pdf>

Suomen nuorisoalan kattojärjestö Allianssi ry. Laukkanen Johanna; Nuorten osallistuva budjentointi opettaa puntaroivaa päätöksentekoa. Saatavilla: <https://www.alli.fi/uutiset/blogivieras-nuorten-osallistuva-budjentointi-opettaa-puntaroivaa-paatoksentekoa>

THL- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Lasten ja nuorten osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuudet. Saatavilla: <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/johtamisen tueksi/lasten-ja-nuorten-vaikuttamismahdollisuudet>.